

Om mordet på "Skoga-Petter" år 1845.

I boken "*Torp och torpare i Horla socken*" av Horlas Hembygdsförening, nämns under torp nr 57 Skogen (Skogatorpet) en muntlig historia som har levt vidare och som handlar om ett mord i Horla år 1845. Sanningshalten i historien har varit lite osäker skriver man, men domarna i Kullings Häradsrätt och Göta Hovrätt beskriver vad som hände:

Petter Larsson, kallad Skoga-Petter, var född 1818 i torpet Skogen under Elofsgården i Horla socken. Torpet låg på vägen mellan Dammbacken och Rydet. (se kartan)

Petter Larsson ska ha varit stor, grov, aggressiv och våldsam. Länsman skriver senare: "Bland nämnden och Tingsmenigheten uppgafs att Petter Larsson i livstiden varit känd för ett våldsamt lynne och flera gånger straffad för slagsmål och övervåld". Petter arbetade på gårdarna i trakten, bland annat var han en tid dräng i Oryd. Han bodde hos sin mor i en backstuga under Rydet och står i kyrkboken som "lösdrivare". Pappan hade dött 1843. I domen står att han bodde på Horla Skog under Horla Krusgården.

År 1842-1845 bodde i torpet Qvia (Qviden) under Mellantorp, Hols socken (torpet låg granne med Lunneberg i Oryd), en dräng som kallades "Johannes i Qviden" men som hette **Sven Andreasson** (1816-1847) född på Dammbacken, Horla, och som enligt kyrkobok och rykte skulle ha slagit ihjäl en man, Petter Larsson (1818-1845) på Horla Skogen, kallad "Kungen".

Det framkommer vid rannsakingen efter mordet att Petter och Sven känt varandra sedan barndomen och hade under många år varit bittra fiender. Petter hade t ex anklagat Sven för att ha slagit ut fönsterna i Petters stuga och båda hade många gånger hotat varandra med stryk. Petter ska ha köpt en bössa som han sagt att han skulle skjuta Sven med. Slagsmål dem emellan hade förekommit många gånger i deras barn- och ungdom. De hyste ett livslångt agg till varandra, berättade Sven själv.

På eftermiddagen den 7 april 1845 hade flera personer samlats på torpet Källerhög ("Högen") nära Rydet och bland dem var Petter Larsson och Sven Andreasson. Där var också Andreas Olofsson (1794-1862) och hans hustru Britta Jonasdotter (1784-1861), deras svärdotter Christina Andersdotter (1818-1884) och hennes lilla barn som sov i en vagg. (Måste ha varit Svante född 1844) Christinas make Anders Andreasson (1816-1875) var inte hemma vid detta tillfälle. Dessa bodde alla i torpet Källerhög. (står om Anders och Christina i *Torp och torpare i Horla socken* under torpet nr 23 Sardelund, dit de flyttade).

På besök i Källerhög fanns denna dag Anders Jönsson (1807-1888) från Källeberg, Johannes Ericsson Wall (1820-1878) från Lilla Bögared och Nils Andreasson (1818-1898), Svens bror, från Kärtared Östergård.

Männen hade suttit och druckit brännvin och Sven och Petter hade snart kommit i en häftig ordväxling om bl a fönster som blivit utslagna i Petters stuga under vintern. Enligt Svens senare vittnesmål hade Petter också sagt att "det vore inte konstigare att slita ut tarmarna på Sven än att göra det på en gammal ko". Petter hade också hotat att slå Sven med sin bössa. De andra närvarande hade uppmanat dem att lugna ner sig. Man trodde en stund att man hade lyckats med detta.

Men så plötsligt hade Sven, utan förvarning, tagit Johannes Walls bössa som låg på soffan, och kastat sig över Petter, som satt lutad mot spisväggen mitt i huset, och slagit Petter så hårt i huvudet med bössan att kolven gick av och for i golvet. Sven hade fortsatt att slå med pipan, både i Petters huvud och på hans ben. Petter hade fallit ihop vid första slaget och bara gett rosslingar ifrån sig. De övriga som var i stugan hade blivit rädda och rusat ut.

Strax därefter hade Sven dragit ut den medvetslösa Petter ur stugan och lagt honom i snön. Senare när han förhördes hade han sagt att han drog ut Petter för att han trodde att han bara var avsvimnad och skulle vakna till i den kalla snön. Men Sven hade också enligt vittnena sagt att "Detta borde hava varit gjort för länge sedan" och "Det borde ni betala mig för". Sven skulle också ha sagt efter dådet att han "skulle vara nöjd med fästning." Christina Andersson hade sagt att Petter rörde på armarna vid detta tillfälle.

Sven tog sedan en mindre släde, lade Petter på den och drog honom med sig mot en åker en bit från Källershög, "på ett drygt bösshålls avstånd" och lämnade honom där på stigen i snön. Ingen av de närvarande i stugan hade tittat efter hur det gick med Petter så de. Sven sa i sitt förhör senare att det var Andreas Olofsson i Källershög som hade sagt att han skulle dra bort den medvetlös Petter Larsson från torpet.

Sven hade sedan gått hem till Qviden och hans bror Nils begav sig också hemåt till Kärtared och de andra sov över natten i stugan.

Nästa morgon hade Anders Andreasson i Källershög hittat Petter död i snön där han blivit lämnad föregående kväll och berättade det för Sven som kommit tillbaka. Sven hade då sagt att inte hade haft för avsikt att döda Petter.

Efter det försvann Sven från trakten.

Man tillkallade Länsman och förhör hölls med alla som varit närvarande.

"Herr provinsialläkaren i distriktet" undersökte den döda kroppen och skrev en rapport. Han hade funnit att *"synnerligt huvudet och benen varit rysligt massakrerade". "Vänstra benets båda pipor äro avbrutna och splittrade i brosket". "Vänstra hjässbenet är splittrat i fem bitar", "vänstra hjärnhalvan är starkt sammantryckt av blod".* Slaget mot huvudet bedömdes som *"ovillkorligen dödande"*.

Dessa personer vittnade:

De boende i torpet Källershög:

Andreas Olofsson , hans hustru Brita Jonasdotter, deras son och sonhustru Anders Andreasson och Christina Andersdotter .

Anders Andreasson hade inte varit hemma just vid bråket och mordet, men när han kom hem strax efter, hade Sven sagt till honom att han "pryglat Petter" och att "det borde vara gjort för länge sedan". Christina Andersdotter berättade att Sven efter mordet även slagit Anders Jönsson från Källeberg varvid Johannes Wall från Bögared hade gått emellan och stoppat Sven.

Besökare i torpet vid händelsen:

Anders Jönsson från Källeberg på Bäne Skog, Hol och drängen **Johannes Ericsson Wall** från Lilla Bögared, Norska Skogsbygden.

Sven Svensson från Länsmansrydet och hans bror, som var 14 år, gossen **Anders Svensson** hade kommit till torpet precis när Sven slog Petter men de hade rusat ut och tagit sig hem av rädsla för att också bli slagna.

Svens bror Nils Andreasson från Kärtared Östergård (gift med Christina Andreasdotter, född här på Källershög) hade varit med vid mordet och hade även fått vittna om en händelse tidigare den dagen, när Petter Larsson varit nere hos honom i Kärtared och där slagits med drängen Johannes Ericsson Wall. Anders Jönsson hade då också varit närvarande. Rätten kom dock fram till att Petter vid det tillfället inte tillfogats några skador som hade med hans död att göra.

Nils berättade också att Sven, morgonen efter mordet, den 8 april, hade kommit ner till Nils i Kärtared och varit ledsen över det som hänt. Sedan hade Sven avvikit från trakten och varit försvunnen under lång tid.

Det visade sig att Sven hade rymt och tagit med sig ett falskt prästbetyg som han först sa att han fått av torparen Bengt Pettersson i Näs Svedja, Norska Skogsbygden. Detta förnekades senare av Bengt Pettersson själv. Sven hade då ändrat sig och sagt att en svåger till honom hade ordnat med ett falskt prästbetyg. Sven hade sedan kallat sig för Bengt Pettersson när han på rymmen tog tjänst i bl a Stockholm. Väl hemma igen hade han rivit sönder prästbetyget så han.

Sven var efterlyst när han höll sig borta men efter sju månader, den 10 november 1845 inställde han sig själv och ville bli förhörd. Han erkände att han slagit Petter och lämnat honom i snön.

Alla som varit vittne till händelsen hade, i Svens bortavaro, lämnat samma vittnesmål och sa att Sven var ensam skyldig.

Vid förhören framkom igen att "Skoga-Petter" varit en ökänd person:

"Så väl av åklagaren som av Ledamöter i Nämnden och av närvarande tingsmenighet upplystes att Petter Larsson, som varit en stor, grov och stark man, gjort sig känd såsom en elak och fruktansvärd människa, samt för sin våldsamhet varit allmänt avskydd".

Under förhören erkände Sven gärningen men nekade till att han avsett att döda Petter. Han mindes inte exakt hur många slag han tilldelat Petter men trodde inte själv att det var så många som vittnena sagt. Han erkände att han lämnat Petter i snön en bit från torpet Källerhög.

Sven blev dömd för dråp och straffet blev döden genom halshuggning. Sven överklagade till Göta Hovrätt men domen stod fast.

I augusti 1846 kom han till Kristianstads Fästningsfängelse och domen var då omvandlad till livstid. Ev kan han ha överklagat till Hösta Domstolen.

Han fick fångnummer 115 och i böckerna från fästningen står:

"Sven Andersson, född 1816 14/2 i Horlas socken, Elfsborgs Län. Fadern torparen Andreas Nilsson dog 1844 (på Dammbacken). Modern Maria Andersson. Lärde läsa hemma, gick första gången till nattvarden i Horla socken 1832. F.d. torpare. ". "Dömd 1846 20/8 för dråp." "Sven Andersson 30 år från Elfsborgs Län. Torpare. Brunt hår, blå ögon, ovalt ansikte, medelväxt". Han ska också ha varit "glosögd". Han var tidigare ostraffad.

Hans dödsdom hade omvandlats till livstids fängelse men ödet blev dock att han genom en olyckshändelse dog i fängelset redan i maj 1847. Han hade varit med och reparerat någonting högt upp på en ställning och fallit ner och dött. *"Dog genom vådlig händelse 1 maj 1847"* står det i anteckningen från fängelset.

Ingenting om att det skulle ha varit ett rymningsförsök. Enligt ryktet skulle Sven ha dött vid ett rymningsförsök och blivit spetsad av vassa stolpar runt fängelset.

I fängelsets bok står också: *"Vid arbetet på södraaren nedfallit från ställningen och slagit sig till döds d. 1/5 1847."*

Sven efterlämnade sin gamla mor, änkan Maria Andersdotter.

Enligt Svens bouppteckning hade han just fått eget kontrakt på torpet Qviden när mordet begicks.

"Torplägenheten med hus och jord enligt kontrakt med hemmansägaren i Hool Mellantorp, på 49 år". Han var vid dödstillfället fortfarande skyldig 100 riksdaler för torpet.

Enligt ryktet som står om i boken *"Torp och torpare i Horla socken"* av Horlas Hembygdsförening, så ska en man från Kärtared, som dog i slutet på 1800-talet, på sin dödsbädd ha sagt. *"hade jag inte haft klackjärn på stövlarna hade nog Skoga-Petter levt än"*.

Skulle detta stämma så väcker det ju frågan: kom allting fram i utredningen kring mordet? Hände det något mer där vid torpet senare på natten, efter att Sven gått hem till Qviden?

Läser man kyrkböckerna och följer dem som var med i Källerhög den kvällen, så var det bara en av dem som dog i Kärtared i slutet av 1800 talet och det var Svens egen bror Nils. Kan det ha varit så att Nils sparkade till Petter en extra gång, där han låg i snön, på väg hem till Kärtared den kvällen? Det kommer vi väl aldrig att få veta.

Källor

Arkiv Digital:

Kristianstads fästningsfängelse (L) D1:9 (1844-1847) Bild 1700

Kristianstads fästningsfängelse (L) D2:2 (1843-1857) Bild 620

Kristianstads fästningsfängelse (L) D5:1 (1842-1850) Bild 2980

Kullings häradsrätt (P) FII:28 (1845-1848) Bild 603 / sid 1291

Riksarkivet i Göteborg:

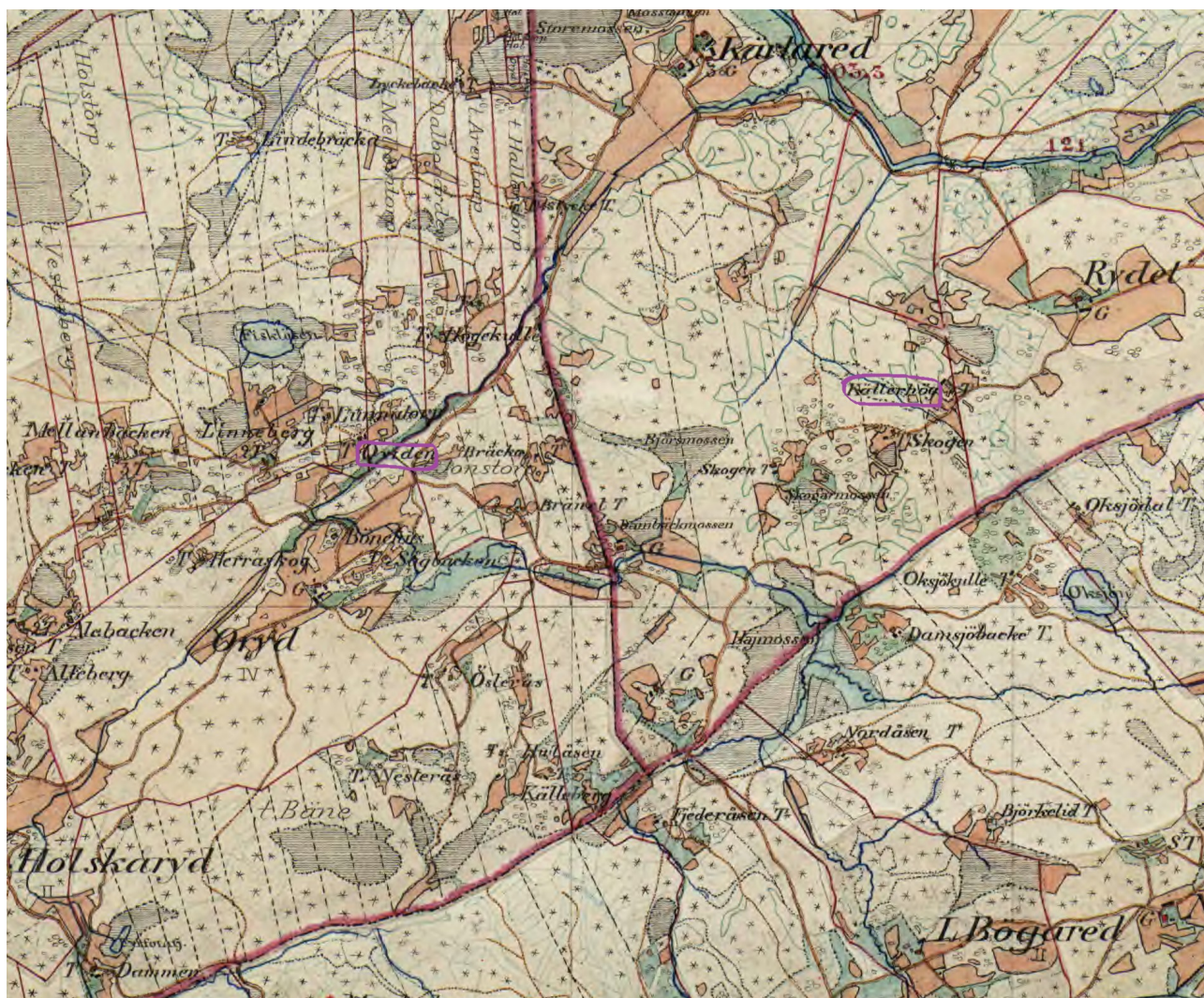
Kullings häradsrätts arkiv, volym: Ala: 89:

- dom nr 2 ur urtima ting, inskriven 1845-04-26
- dom nr 251 inskriven 1845-11-22
- dom nr 258 inskriven 1845-12-13
- dom nr 1 ur urtima ting inskriven 1846-01-03

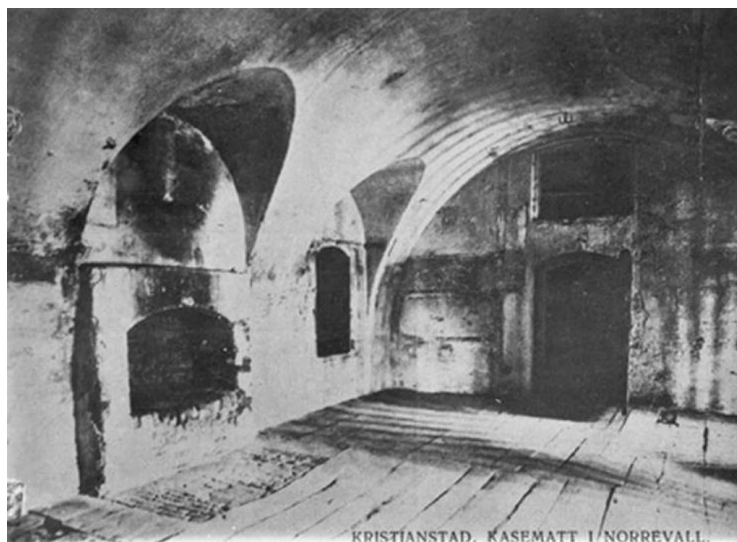
Göta Hovrätt, Riksarkivet i Vadstena:

-Överklagan och dom 1846-04-17

Karta över Kärtared-Rydet-Oryd. Torpen Källerhög och Qviden inringade.

Vid slutet av 1700-talet var Kristianstads fästningsfängelse inrymt i fem rum vid norra stadsporten alla mörka, fuktiga och osunda. Enligt en ögonvittnesskildring från 1820-talet var mellan 40 och 50 personer sammanpackade i ett nästan mörkt valv. Någon fånggård fanns inte och fångarna måste nästan ständigt hållas inspärrade. Åtskilliga av dem var ganska hårt fängslade och belastade med järn upp till 7 lispunds vikt (närmare 50 kg). Fästningen blev riven på 1840- och 1850-talen och fängelset indraget 1862. (Sven var här 1846-1847)

KRISTIANSTAD. KASEMATT I NORREVAL.